Verslag centraal schriftelijk eindexamen drama vmbo GL/TL 2025

filmstill uit de voorstelling *Als het anders loopt*

Op 21 mei 2025 maakten 436 kandidaten het centraal schriftelijk examen drama vmbo GL/TL. Dit examen bestond uit 35 vragen, verdeeld over drie blokken. In deze vragen stonden drie producties centraal: de voorstelling *Als het anders loopt* (Het Houten Huis, Plan d- en Club Guy & Roni), de operettebewerking *De Dappere Soldaat* (Steef de Jong) en de Nederlandse dramaserie *Tessa* (BNN, geregisseerd door Anne de Clercq en Pieter van Rijn).

Docentenoordelen, toets- en itemanalyse en N-term

Dit jaar gaven 35 docenten hun oordeel over het examen door het invullen van de quickscan in Wolf. Hieruit bleek dat 49% het examen moeilijk vond, 46% vond de moeilijkheidsgraad precies goed. De aansluiting op het gegeven onderwijs werd door 49% als voldoende beoordeeld, 39% vond deze goed en 13% vond de aansluiting onvoldoende. Gemiddeld gaven de docenten het examen een 6,4, een stijging ten opzichte van vorig jaar (5,4).
Het merendeel van de docenten (56%) vond het examen goed op lengte, 41% vond het examen te lang. Ook uit andere bronnen, waaronder een tijdnoodanalyse van Cito en een analyse van meldingen bij LAKS bleek dat de lengte van het examen over het algemeen als passend werd ervaren.
De toets- en itemanalyse liet zien dat kandidaten verspreid over het examen vragen oversloegen, waarbij reproductievragen (vraag 14, 16, 26 en 34) opvallend vaak niet werden beantwoord. Hieruit kun je afleiden dat de kandidaten het lastig vinden om begrippen uit het hoofd te leren, of daar de tijd niet voor nemen.

Voor het centraal examen drama is dit jaar in februari een zogenaamde ‘precorrectie’ uitgevoerd. Hierbij heeft het College voor Toetsen en Examens (CvTE), in samenwerking met Cito, een groep ervaren vakdocenten het examen laten screenen, om informatie te verzamelen die kon bijdragen aan

het optimaliseren van het examen en het correctievoorschrift. Deze precorrectie bleek waardevol, en had bijvoorbeeld tot gevolg dat er enkele antwoorden aan het correctievoorschrift zijn toegevoegd. Uit de examenbespreking die vakvereniging VONKC organiseerde bleek dat docenten de moeilijkheidsgraad en lengte van het examen passender vonden dan in de twee voorgaande jaren. Een aandachtspunt was vraag 35, een ontwerpopdracht en tevens de laatste vraag van het examen. Hoewel deze vraag ook tijdens de precorrectie is besproken, bleek pas na afname, op basis van leerling-antwoorden, dat de combinatie van vraaginstructie en antwoordmodel tot uiteenlopende interpretaties bij correctoren kon leiden. Hierdoor ontstond het risico dat kandidaten ongelijk beoordeeld zouden worden, waarna is besloten om deze vraag te neutraliseren. Dat betekent dat de vraag niet meetelde in de normering, en alle kandidaten alle punten kregen.

Het examen had een gemiddelde p-waarde (moeilijkheidsgraad) van .57[1)]. Dit leidde tot een N-term van 1,2; een stuk lager dan in 2024 (toen 2,0, bij een p-waarde van .47), wat past bij een iets lagere moeilijkheidsgraad.

De drie blokken nader bekeken

Blok 1 - *Als het anders loopt*
Deze interdisciplinaire voorstelling gaat over de zorg en wordt gespeeld door acteurs en dansers met en zonder beperking. In *Als het anders loopt* tonen de makers zowel de complexiteit van hulpverlening als de veerkracht van mensen die hiermee te maken hebben.
Vraag 9 is met een p-waarde van .26 een voorbeeld van een lastige vraag uit dit blok. Hierbij moesten de kandidaten twee ontbrekende onderdelen van de mise-en-scène invullen in een tabel, en beschrijvingen geven bij deze onderdelen op twee verschillende momenten uit het fragment. Uit enkele meldingen bij LAKS en de Examenlijn bleek dat sommige kandidaten de vraag niet goed begrepen. De uitsplitsing van mise-en-scène in vier onderdelen staat sinds 2024 in de syllabus en behoort dus tot de leerstof. De vraag deed een beroep op zowel reproductie als op het toepassen van deze kennis. Een mogelijke verklaring waarom deze vraag lastig bleek is de combinatie van nieuwe leerstof en een vrij ongebruikelijke vraagvorm. Uit de toets- en itemanalyse bleek dat vaardige kandidaten hier wel, en minder vaardige kandidaten hier niet goed mee uit de voeten konden.

Als het anders loopt bood de examenmakers de gelegenheid om een vraag te stellen over de verschillende functies van drama die in de voorstelling te herkennen zijn (vraag 13). Ook hier moesten kandidaten zowel leerstof reproduceren als toepassen. Deze vraag had een gemiddelde moeilijkheidsgraad en maakte prima onderscheid tussen de vaardige en minder vaardige kandidaat.

[1] De p-waarde of het 'gemiddeld percentage goed' is een maat voor de moeilijkheidsgraad van de toets of opgave, en wordt berekend door de gemiddelde score te delen door de maximaal te behalen score. Een p-waarde boven .85 wijst op een makkelijke vraag en een p-waarde van onder .30 wijst op een moeilijke vraag.

filmstill uit de voorstelling *De Dappere Soldaat*

Blok 2 - *De Dappere Soldaat*

Deze voorstelling van Steef de Jong is een bewerking van een Weense operette en stelt op luchtige wijze een serieuze vraag: wat is waard om voor te vechten? Vraag 22 bleek een makkelijke vraag. De kandidaten beschreven vier handelingen die de acteurs in het fragment moesten uitvoeren om van decor te wisselen. Er waren veel verschillende antwoorden mogelijk op deze vraag, wat zou kunnen verklaren waarom veel kandidaten hier goed op scoorden.

Een lastigere vraag in dit blok was vraag 20. Hierbij moesten kandidaten eerst de status noemen die zowel de vader als Alexius in het fragment speelden. Daarna moesten ze voor een van de twee personages een vorm van verbale expressie noemen die gebruikt werd om deze status te spelen, en dit antwoord uitleggen. Sommige kandidaten hadden niet begrepen dat het om een lage status ging, waardoor het tweede deel van de vraag lastig te maken was. Uit een melding bij de Examenlijn bleek dat kandidaten in het tweede deel soms andere antwoorden gaven dan die in het correctievoorschrift waren opgenomen. In sommige gevallen, afhankelijk van de formulering, konden docenten hier regel 3.3 uit het correctievoorschrift toepassen[2)].

In de voorstelling speelden sommige acteurs twee of drie personages. Dit was voor de examenmakers aanleiding om een ontwerpopdracht (vraag 21) te formuleren, waarin kandidaten een dialoog van vijf clausen moesten schrijven voor drie personages met maar twee acteurs. Voor de wisseling van personages diende een rekwisiet gebruikt te worden en moesten er twee regieaanwijzingen gegeven worden. Deze ontwerpopdracht bleek wat betreft moeilijkheid prima te doen en discrimineerde goed.

[2] regel 3.3: Indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel.

filmstill uit de televisieserie *Tessa*

Blok 3 - *Tessa*

Tessa, uit de gelijknamige Nederlandse dramaserie, is een openhartige en opstandige docent op een middelbare school. De serie is een bewerking van de Deense serie *Rita.* Opvallend in dit blok was dat de reproductievraag (vraag 26), waarin kandidaten het begrip bewerking moesten noemen, zeer lastig bleek (p-waarde .10), én een van de minst discriminerende vragen van het examen was. Dit past in een tendens van de laatste jaren, waarin relatief laag gescoord wordt op vragen die begrippen toetsen.

Een vraag in dit blok die goed functioneerde was vraag 28. Hierin werd gesteld dat het verzamelen van trollen door Tessa, dat de Nederlandse regisseurs overnamen uit de Deense versie, niet paste bij Nederland. De kandidaten moesten een alternatief verzamelobject bedenken, en uitleggen waarom Tessa zich hiermee zou identificeren, én waarom dit object geassocieerd kan worden met Nederland. In deze vraag konden kandidaten aantonen de syllabusbegrippen 'identificeren' en 'associëren' te begrijpen, waarbij bleek dat de vraag een gemiddelde moeilijkheidsgraad had en het meest discrimineerde van alle vragen in het examen.

Vraag 35 was een ontwerpopdracht waarbij kandidaten een shot moesten tekenen waarin Tessa het goedmaakt met Rosa, door het gebruik van een special effect waarmee Rosa aan het lachen wordt gemaakt. Vervolgens moest het special effect beschreven worden, en uitgelegd worden waarom dit Rosa aan het lachen maakt. Zoals eerder gezegd leverde deze vraag problemen op bij correctoren. In het correctievoorschrift is het begrip special effect beschreven als 'een element dat niet te verwezenlijken is en/of niet bestaat, maar mogelijk wordt gemaakt door (digitale) bewerking' (conform de syllabus). Uit de opmerkingen van docenten bleek dat er verschillend over gedacht werd of deze definitie van een special effect al dan niet uit de tekening en/of beschrijving van kandidaten vastgesteld kon worden. Hoewel de vraag bedoeld was om kandidaten de kans te bieden om op een andere, creatieve manier hun kennis en inzicht over het begrip special effect te laten aantonen, is het risico op een ongelijke beoordeling doorslaggevend geweest in het besluit om de vraag te neutraliseren.

Conclusie en vooruitblik

Het examen werd positiever ontvangen dan voorgaande jaren. Zo was het examen duidelijk beter op lengte. De inzet van de makers om minder woorden, minder vragen en kortere fragmenten op te nemen, heeft effect gesorteerd. Ook de moeilijkheidsgraad was passender, wat leidde tot een kleiner percentage onvoldoendes. Toch blijkt kennis van begrippen een aandachtspunt voor kandidaten in de voorbereiding op hun examen: reproductieve vragen werden naar verhouding vaak overgeslagen of foutief beantwoord.

Vragen waarbij meerdere punten te behalen waren en zowel een beroep deden op parate kennis als inzicht, bleken goed onderscheid te maken tussen vaardige en minder vaardige kandidaten. Dit gold bijvoorbeeld voor de ontwerpvragen 21 en 28.

Een uitzondering hierop was vraag 35. Dit type ontwerpopdracht was nieuw, en bleek niet goed te werken. De feedback van docenten op deze vraag laat zien dat de examenmakers terughoudend moeten zijn met het opnemen van nieuwe opdrachten in examens en wellicht meer gebruik moeten maken van type opdrachten die eerder in drama-examens zijn opgenomen en goed functioneerden.

Maaike Wijdeven, toetsdeskundige drama GL/TL bij Stichting Cito
Reageren? Stuur een mail naar maaike.wijdeven@cito.nl